

Les millors obres de les lletres gironines (81)

La personalitat de Josep Pallach provoca encara una enorme expectació. Quan el socialisme català s'ha subordinat a una centralitat poc sensible al fet identitari encara es manté la incògnita sobre el que Joan Safont substituïa a la seva recent obra «L'esperança truncada del socialisme català». Certament com al llibre *Les terceres vies a Europa*, que recull les opinions del que eren les grans tendències el 1975, o sigui el comunisme amb Josep Solé Barberà, el nacionalisme amb Jordi Pujol, les dretes liberals amb Anton Cañellas i Ramon Trias Fargas, el socialisme era representat per Joan Reventós i Josep Pallach.

L'assaig que ens ocupa, *La democràcia, per fer què?* (1976), fruit de vivències d'una vida dedicada alhora a la política i a la pedagogia i deutor dels vint anys d'exili, on fou començat a redactar, apareix en una esplèndida col·lecció, «Noves actituds», de Nova terra, on precisament el primer títol era l'esmentat cicle de conferències, seguien dos llibres singulars, *Si vas a París, papa*, de Teresa Pàmies i unes memòries també excepcionals *Entre el torb i la Gestapo*, de Francesc Viadiu. El quart títol serà aquest de Pallach, que apareix en una editorial combativa, que fou multada, asfaltada, perseguida, i en una prestigiosa col·lecció.

L'obra de Josep Pallach (Figueres, 1920 – L'Hospitalet de Llobregat, 1977) és extensa però encara de difícil accés, així als llibres i opuscles com *El nostre combat (Acció i perspectiva del socialisme a Catalunya)* (París, 1954); *Les nostres arrels* (Perpinyà, 1962); *El gran problema. Escola i ensenyament per a tots* (Perpinyà, 1964); *Instituts pilot i reforma de l'ensenyament mitjà. L'experiència francesa* (Barcelona, 1971); *Socialisme. Aportacions de Josep Pallach* (Barcelona, 1978)... caldria sumar-hi els articles apareguts a *Avui* o *El Correo Catalán*, ací amb el pseudònim de «Desclot». Articles que ens acosten a una anys que han marcat el present. Així «Ruptura pactada: qui ha de pactar?» (*Avui*, 28-VIII-1979) on argumenta un estat federal. També i naturalment els de la premsa d'exili, especialment la revista *Endavant*, que dirigí del 1948 al 1967 i que ha estat reeditada en facsímil.

Dues dècades d'exili

Visqué dues dècades a França fugitiu del franquisme del 1939, es va enrolar però el pare ho impedi en la 27 Divisió, i a l'exili francès, a més d'estudiar i treballar fou valent, fent viatges a l'interior per a reorganitzar i unir el socialisme sempre catalanista. Es llicencià en filosofia i lletres a Montpeller i treballà al l'ensenyament, la seva gran vocació, amb la política, i en tornar també es dedicà a la UAB.

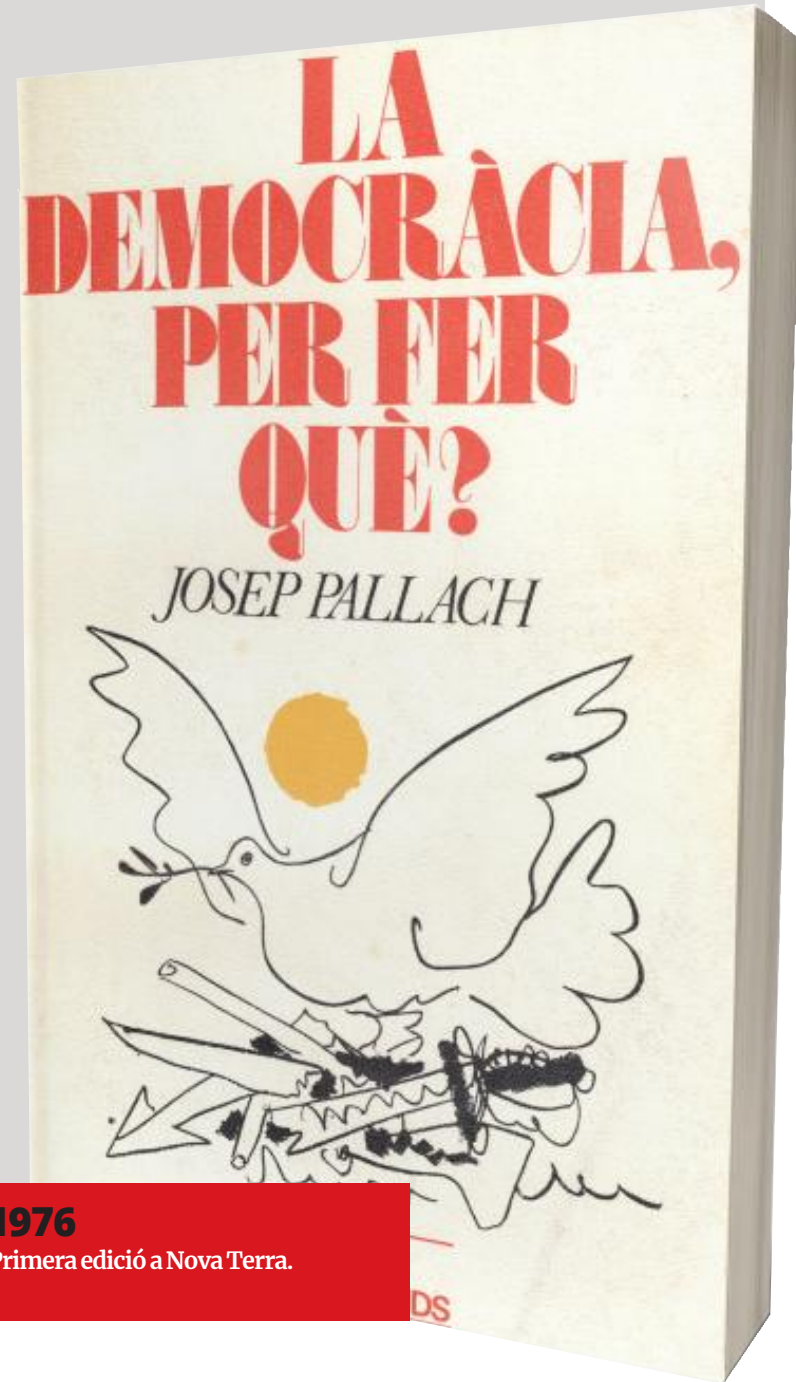
Ha tingut grans valedors, com els correligionari i amics Pere Baltà i Joaquim Ferrer, biògrafs com Pere Meroño (1997), Baltasar Porcel (1977), la seva mateixa filla Antònia amb *Josep Pallach: 43 anys de passió* (1977) i la recent biografia novel·lada, estudiosos com Glòria Rubiol, que li dedicà la tesi doctoral centrada en el seu moviment polític conegut popularment com Reagrupament (1995). També Joan Safont, que titula escaientment el seu treball *Josep Pallach, política i pedagogia* (2025), dos conceptes molt estimat i tan units

La democràcia, per fer què?

D'entre les obres polítiques de Josep Pallach, dignes de ser estudiades, destaca aquest assaig del qual el proper any commemorem el mig segle. Tanmateix la vigència, malauradament, és encara present atesa la clarividència i densitat conceptual del professor esdevingut polític per servei a la seva ideologia socialista i catalanista.

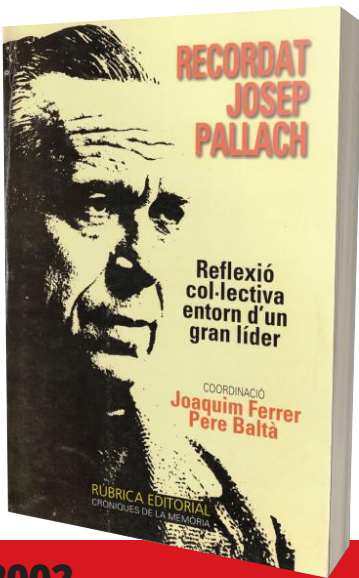
Josep Pallach, polític enyorat i valorat per honest i pedagog

 Josep Maria Figueres

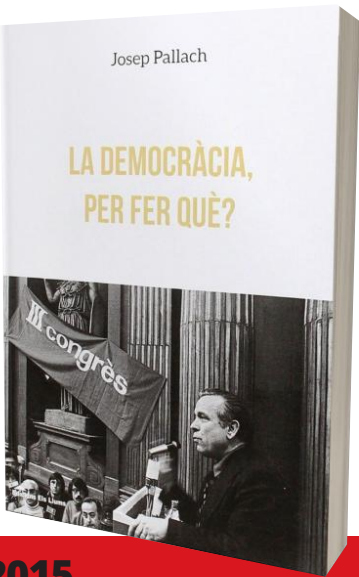
1976

Primera edició a Nova Terra.

2002

Aplec d'opinions sobre Josep Pallach, a Rúbrica editorial.

2015

Tercera edició a Els Lluams.

2025

Biografia novel·lada per la seva filla, a Rúbrica editorial.

pel polític de mort sobtada i i tan jove encara.

El fundador del socialisme modern català ha estat molt recordat especialment en les edicions que apleguen opinions de dotzenes i dotzenes d'amics i polítics en els volums *Recordat Josep Pallach* (El Prat, Rúbrica editorial, 2022) i *Josep Pallach 100 anys* (Girona, Curbet, 2021). En aquest darrer, Jordi Menéndez escriu «m'agradaven les classe d'en Pallach. El seu era d'aquells entusiasmes contagiosos»... Certament confiava en l'ensenyament, igual que Valentí Almirall, com l'eina per la transformació global de la societat. Així ho valora un altre alumne seu, el pedagog Salomó Marquès, quan reitera una cita de *La democràcia, per fer què?*, dient que és «l'autèntica palanca per democratitzar la societat espanyola»

La democràcia, per fer què? és dividit en dues parts: «Els camins», on s'ocupa de l'herència rebuda, els canvis i especialment de les llibertats sindicals, col·lectives, civils i fins una valoració de la II República i també del socialisme; en la segona part, «Les fites», apunta als objectius, les fites, sobre la ideologia, les reformes, etc. per acabar amb una conclusió sobre l'oportunitat del segle XX.

Un llibre encara viu i no com a matèria històrica ans pel valor de les seves consideracions, enraonades, precises i ben escrites. La Fundació Pallach, liderada per Josep M. Soler, treballa i vetlla per la projecció d'aquest polític i pedagog amb conferències, edicions i exposicions i caldria que fos ajudada pel que significa.

«Els camins de la democràcia passen per la construcció europea. Aquesta afirmació no és vàlida únicament per a Espanya (i Portugal), sinó que ho és per al conjunt de països europeus. Si els nostres pobles han de construir encara la democràcia, si el de Portugal ho prova ara enmig del gran esforç descolonitzador, els del l'Europa Occidental han de salvaguardar-la i aprofundir-la, i només podran fer-ho si saben unir llurs esforços, no únicament en el terreny econòmic, sinó també en el polític.

El vell somni dels federals catalans de finals de segle s'imposà als socialistes d'Europa com una de les grans tasques de la segona meitat del segle XX. Tal com ens ha succeït sovint, la gent del nostre país ens hem avançat en el desig, hem llançat la utopia i hem procurat de viure-la personalment, però hem estat incapaços d'encamar-la en unes realitats institucionals sòlides. I heu-nos ací en la situació present. Europa, a desgrat dels centenars d'entrebancs i dels milers d'obstacles que s'han de vèncer, va emergint a poc a poc en l'escena històrica. Mirem enrere i comparem la situació del 1944. 'Què és avui Europa? –demanava Churchill–, un pilot de runes, una informe muntanya d'odis i de pestilències.' Fou el llegat del feixisme. Però Europa era també l'afany de milions de persones capaces d'oblidar els desastres i de recomençar el treball. El treball pacient, difícil, quotidià, que des de segles ha caracteritzat els homes del nostre continent i així començà la reconstrucció. A molts països, encara devastats per la guerra, es féu presidida per les profundes reformes d'estructura que po-

Un fragment

Europa, una solució per a Catalunya

El capítol final de l'assaig el dedicà a Europa. La unió econòmica, amb l'esperança que sigui política, esdevindrà, amb la guerra civil espanyola, l'esdeveniment més important de la història espanyola del segle XX. Una construcció, lenta, constant, difícil, per una Unió Europea que pugui ser solució. Ací Pallach valora, i molt, la relació amb Europa com a possibilitat de solventar el conflicte permanent. Un text encara ben vigent.

saren a prova els principis socialistes. Les nacionalitzacions de la Banca, del transport i de les fonts d'energia com el carbó i l'electricitat; la creació d'uns sistemes d'Assegurances Socials fortament progressius; la presència del món sindical en els organismes encarregats de preparar els plans de reconstrucció (però sense una real modificació del règim intern de l'empresa); tot això donà una influència determinant als Estats, que passaven a

ésser instrument econòmic clau per a ordenar aquesta reconstrucció. (...)»

Les bases socials que sostenen aquest poder existeixen ja: (...) Què manca, doncs? Un poder polític democràtic, federatiu, capaç d'assegurar la unió política a desgrat de les llengües i de les cultures distintes, intentiu de fecundes competències espirituals. Capaç també d'efectuar la coordinació i el reforçament de l'aparell econòmic, posant-lo al servei de la voluntat de progrés social que el món sindical europeu ha de saber redefinir, posant al dia els seus ideals i els seus mètodes de lluita. Tot això és un programa. Es el que tenim els socialistes, a desgrat dels crítics que ens creuen incapaços de sortir de les mil dificultats quotidianes, de la lluita diària, al govern o a l'oposició, per anar resolent els problemes actuals i reorientar-los en funció d'aquesta perspectiva. (...) Aquesta perspectiva social i política, ¿serà capaç de competir en el terreny econòmic amb la dels Estats Units? Malgrat l'avenç americà en els sectors clau, creiem que la resposta pot ésser positiva.

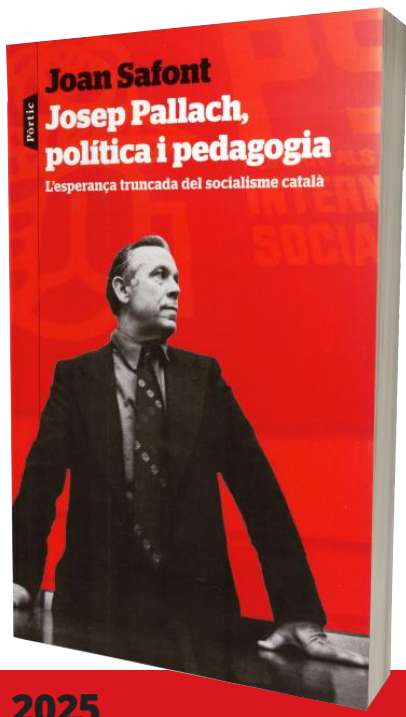
Altrament, cal repetir que el socialisme democràtic no vol bastir una Europa oposada als USA, sinó independent d'ells, com no la vol oposada a l'URSS sinó independent, cercant l'apaivagar les seves desconfiances i facilitant un dia l'eixamplament del marc europeu amb els països del l'Est que encara en resten al marge. Els tres grans de la societat industrial, juntament amb el Japó i la Xina, podrien col·laborar plegats a l'esforç universal per a resoldre el gran drama de la nostra època que és i serà encara durant temps els dels països subdesenvolupats.»

El darrer estudi sobre Josep Pallach, per Joan Safont

Si bé Joan Safont, amb ploma fàcil i amena, articula a *Josep Pallach, política i pedagogia* (2025) un llibre que ha estat segurament la millor aportació per a recordar darrerament el líder desaparegut prematurament, els treballs anteriors són, però, essencials, especialment l'ideològic de Glòria Rubiol, l'entrevista llarga de Baltasar Porcel i la recopilació dels primers articles de Joan Armangué amb el rerefons dels seus amics, com l'editor Pere Baltà.

Si bé disposem d'antologies d'opinions, estudis diversos, semblances, etc. es trobava a faltar aquesta biografia que aplega sintètica i tota una intensa activitat al servei d'unes idees, elaborada, amb cara i creu, com a aportació periodística. Les contribucions de pensament i semblances diverses, totes elles meritories i amb nivell, han estat ben elaborades i son útils, tanmateix el treball de Safont destaca pel nivell acurat de la síntesi i el bon llenguatge, periodisme pur en la biografia, i perquè ens acosta a la vida com una crònica estricta. Vegem una mostra a propòsit de l'enterrament, el deu de gener del 1988: «La capella ardent és un formiguer. Un dels primers a arribar-hi és Jordi Pujol, a qui també han desperatat de matinada. Heribert Barrera, quan li han

comunicat la notícia, ha corregut cap a Esclanyà, pensant que l'amic havia mort a casa. Arribarà a la seu del PSC-R a migdia. També hi assisteixen el governador civil, Salvador Sánchez-Terán, il' alcalde de Barcelona Josep Maria Socías, a qui s'avança el president de la Diputació de Barcelona, Joan Antoni Samaranch, i Josep Laporte, rector de la Universitat Autònoma, que suspèn les classes en senyal de dol, com també passarà a Girona. La junta directiva d'Òmnium, presidida per Lluís Carulla, s'hi acosta en corporació. Amics, com Octavi Pullat –que, des de llavors, guarda a la memòria el detall d'una gota de sang que el cadàver té en un orifici nasal–, no poden contenir les llàgrimes. Des de París, el plora en Pep Núñez, l'amíc que el portà al Bloc Obrer i Camperol, des de Mèxic, Pere Foix, i a Girona, el quiosquer que li venia cada dilluns i divendres al vespre el *Tele* eXpres i el *Ciero*. Els antics adversaris, també s'hi arriben. Així, també hi fan acte de presència Raimon Obiols i Joan Reventós, que commogut recorda davant la premsa la seva coneixença amb Pallach. Josep Benet és incapaç d'articular paraula. Al vespre, el ple del Consell de Forces Polítiques, que havia suspès la reunió en senyal de dol, desfila davant del cadàver. En nom del

2025

Estudi sobre la vida i l'obra de Josep Pallach, a Editorial Pòrtic.

secretariat, Pujol recorda que «la passió d'en Pallach ha estat servir Catalunya» i que havia estat «un dels millors líders que ha tingut el país». Es reben telegrams i flors de Willy Brandt, en nom de l'SPD i la Internacional Socialista, i de Mário Soares. El president del govern Adolfo Suárez també fa arribar el condol a la vídua. Fins i tot hi envia una corona el seu equip, el FC Barcelona. (...) L'endemà a migdia, el taüt embolcallat amb les quatre barres és baixat a espatlles pels joves militants. El carrer Canuda i el Portal de l'Àngel són plens de gom a gom, amb una gentada que es impressiona, emocionada i continguda. La comitiva fúnebre que l'ha de dur fins a Esclanyà té dificultats per avançar. Amb alguns punys enlaire, s'entonen *Els segadors*, *L'emigrant* i *L'hora dels adeus*. També hi ha algun intent no gaire reeixit de cantar *La Internacional*. Portat a pes per militants del partit, el taüt amb una rosa roja sobre les quatre barres fa els darrers metres des de casa seva, entre amics, companys i dirigents polítics com Pujol, Reventós i Barrera. Serà un enterrament civil, però pel qual mossèn Dalmau escriurà un recordatori que es distribuirà entre els presents: 'Ha caigut fent camí i obrint pistes de treball per redreçar definitivament Catalunya'».